

Nr 4

Utlåtande i anledning av väckta motioner om det inkomstprövade tillägget till studiebidrag.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 179 av herr *Petersson, Erik Filip*, och herr *Nyman* samt nr II:219 av herr *Källstad*.

I motionerna, som är likalydande, har hemställts,

»att riksdagen ville besluta om sådan ändring av studiehjälpsreglementet att § 12 erhåller följande lydelse:

Till studiebidrag — — — tjugotusen kronor.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet fyrtiotusen kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet avrundat till närmast lägre fulla hundratal kronor jämsättas med beskattningsbar inkomst.

Är den — — — för föräldrarnas.»

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 179.

Gällande bestämmelser

Elever, som före det år de fyller 21 år börjar sina studier vid gymnasier, yrkesskolor och en del andra utbildningsanstalter, erhåller studiebidrag enligt studiehjälpsreglementet med 75 kr. i månaden under läsåret. Bidraget utgår utan behovsprövning i likhet med resetillägg och inackorderings-tillägg, som kan erhållas av elever med lång skolväg. Vid sidan av dessa förmåner kan inkomstprövat tillägg utgå med 25—75 kr. per månad. Elever, som åtnjuter högsta beloppet i inkomstprövat tillägg och som har synnerligen stort behov av ytterligare studiehjälp, kan få behovsprövat tillägg med högt 75 kr. i månaden. Dessutom finns möjlighet till studielån med högst 5 000 kr. per läsår.

Vid bedömningen av rätten till inkomstprövat tillägg utgår man enligt 12 § studiehjälpsreglementet från den studerandes och hans föräldrars eller, om den studerande är gift, hans makes sammanlagda beskattningsbara inkomst till statlig inkomstskatt vid senaste taxeringen. I vissa fall sker bedömningen med utgångspunkt från beräknad beskattningsbar inkomst under studieåret. Vid inkomstprövningen beaktas ovanstående personers för-

mögenhet på så sätt, att överstiger förmögenheten 30 000 kr., skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämföras med beskattningsbar inkomst. Är endast en av föräldrarna vårdnadshavare för den studerande bortses i princip från inkomst och förmögenhet hos den som är skild från vårdnaden. Inkomstprövat tillägg utgår med följande belopp.

Beskattningsbar inkomst, kronor	Belopp i kronor per månad
0— 8 000	75
8 100—12 000	50
12 100—20 000	25

Historik

Den behovsprövade studiehjälpen är den äldsta formen av statligt studie-stöd. De olika behovsprövade stödformerna har särskilt motiverats med önskemålet om att åstadkomma en vidgad rekrytering från samhällsgrupper som varit i ringa utsträckning företrädna vid de högre läroanstalterna. Redan före studiehjälpsreglementets införande var den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten den faktor, som bäst ansågs spegla familjernas ekonomiska situation. Även andra faktorer hade emellertid betydelse vid beräkningen av de tidigare utgående stipendierna. Viktigast av dessa var föräldrarnas nettoförmögenhet samt antalet syskon under 18 år utan egen deklareringspliktig inkomst. Av betydelse var vidare elevens egna tillgångar, hans i övrigt erhållna stipendier eller arbetspremier samt föräldrarnas nettoskulder. Vid sidan av dessa i författningen uppräknade faktorer hade de olika ämbetsverken på studiehjälpens område kommit att beakta andra omständigheter.

Studiehjälpsutredningen konstaterade i sitt belänkande »Bättre studiehjälp» (SOU 1963: 48 s. 109) att den direkta inkomstbeskattningen i vissa avseenden var en bristfällig mätare på behovet av studiestöd. Utredningen anförde vidare.

I många fall speglar — med hänsyn till det direkta beskattningssystemets utformning — den behållna förmögenheten den ekonomiska situationen bättre än den beskattningsbara inkomsten. I en skrivelse till utredningen från ett antal folkhögskolerektorer har anförts, att barnen från jordbrukarhem skulle missgynnas vid stipendieringen genom att man tar viss hänsyn till den behållna förmögenheten. De undersökningar, som utredningen låtit genomföra, ger inte något stöd för denna uppfattning. Det visar sig att — med undantag av barn till ensamstående kvinnor — jordbrukarbarnen i större utsträckning än någon annan grupp erhåller de högsta stipendierna.

Utredningen föreslår att de inkomstprövade tilläggen utdelas under hän-

synstagande till föräldrarnas och sökandens beskattningsbara inkomst samt till föräldrarnas och sökandens behållna förmögenhet.

Beträffande förmögenhetsfaktorn lät utredningen företa en undersökning bland dem som ansökt om stipendium för studier vid gymnasier, real- och flickskolor under läsåret 1962/63. Undersökningen visade att den relativa andelen bland de sökande vilkas föräldraförmögenhet understeg 20 000 kr. var 73,3 %. Utredningen föreslog, att då summan av den sökandes, hans föräldrars och — om sökanden var gift — makens sammanlagda behållna förmögenhet översteg 20 000 kr. skulle en femtedel av det överskjutande beloppet läggas till den beskattningsbara inkomsten.

Vid remissbehandlingen av utredningens förslag hävdades från vissa håll att den föreslagna regeln för inkomstprövning tog alltför stor hänsyn till förmögenhet.

I *prop. 1964: 138* anslöt sig föredragande departementschefen i princip till utredningens förslag, som dock modifierades så att för gifta studerande hänsyn ej skulle tagas till föräldrars förmögenhet.

I anslutning till propositionen väcktes motioner med yrkanden om ändring beträffande förmögenhetsfaktorn. I ett motionspar yrkades att fribeloppet skulle bestämmas till 40 000 kr. i stället för 20 000 kr. I ett annat motionspar begärdes att inkomst och förmögenhet hos den studerandes make inte i något fall skulle beaktas. *Särskilda utskottet* föreslog i sitt av riksdagen i denna del godkända *utlåtande nr 1 år 1964* att fribeloppet för förmögenhet skulle bestämmas till 30 000 kr. I övrigt avstyrktes motionsyrkandena.

Vid *1966 års riksdag* väcktes motioner med yrkande att förmögenhet ej skulle beaktas vid bedömning av rätten till inkomstprövat tillägg. *Andra lagutskottet* anförde i sitt *utlåtande nr 21*, som godkändes av riksdagen.

Vid utgivande av behovsprövade sociala förmåner beaktas regelmässigt förmögenhetsfaktorn. De behovsprövade studiesociala förmånerna bör inte utgöra något undantag härvidlag. Utskottet kan således inte biträda motionärernas förslag om slopande av förmögenhetsfaktorn vid prövning av rätten till inkomstprövat tillägg enligt studiehjälpsreglementet. Frågor av den art som aktualiserats genom motionerna torde emellertid kunna komma att övervägas i ett större sammanhang.

Utskottet

Enligt studiehjälpsreglementet kan elever, som före det år de fyller 21 år börjar sina studier vid gymnasier, yrkesskolor och andra därmed jämställda utbildningsanstalter, vid sidan av den icke behovsprövade studiehjälpen erhålla inkomstprövat tillägg och behovsprövat tillägg. Inkomstprövat tillägg utgår med 75 kr. i månaden, om elevens och hans föräldrars sammanlagda beskattningsbara inkomst ej överstiger 8 000 kr. Tillägget är 50 kr. i månaden i inkomstskiktet 8 100—12 000 kr. och sjunker till 25 kr. i månaden i inkomstskiktet 12 100—20 000 kr. Vid högre inkomst utgår ej

tillägget. Överstiger elevens och hans föräldrars sammanlagda behållna förmögenhet 30 000 kr., jämställes en femtedel av det överskjutande beloppet med inkomst. För gift studerande beaktas makens ekonomi i stället för föräldrarnas.

I förevarande motioner yrkas ändring i studiehjälpsreglementet innebärande att förmögenhet som ej överstiger 40 000 kr. skall lämnas obeaktad vid bedömning av rätt till inkomstprövat tillägg. Motionärerna anser att effekten av de nuvarande reglerna är särskilt anmärkningsvärd i de fall då en förmögenhet ger ingen eller ringa avkastning och ej kan tagas i anspråk för den studerandes behov. Vidare framhålles att genom den senaste fastighetstaxeringen åtskilliga ägare till mindre fastigheter fått sina förmögenheter uppräknade till över 30 000 kr. Detta förhållande inverkar vid inkomstprövningen utan att den ekonomiska situationen för fastighetsägaren förändrats.

Med hänsyn till de förändringar i penningvärdet som inträffat sedan studiehjälpsreglementet trädde i kraft den 1 juli 1964 anser utskottet att anledning finns att räkna upp fribeloppet för förmögenhet vid prövning av rätten till inkomstprövat tillägg. Även de vid senaste fastighetstaxeringen höjda taxeringsvärdena talar för en sådan åtgärd. Utskottet biträder därför motionärernas förslag.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I:179 och II:219, måtte för sin del antaga följande

**Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av 12 § studiehjälpsreglementet den 4 juni 1964
(nr 402)**

Häriigenom förordnas, att 12 § studiehjälpsreglementet den 4 juni 1964 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

12 §

Till studiebidrag — — — — — tjugotusen kronor.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet *trettiotusen* kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämställas med beskattningsbar inkomst.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet *fyrtiotusen* kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämställas med beskattningsbar inkomst.

Är den — — — — — för föräldrarnas.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1967.

Stockholm den 21 februari 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand, fru Carlqvist, herrar Lars Larsson, Hübinette, fru Hamrin-Thorell, herrar Eric Carlsson, Edström och Wanhainen;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, Lundberg, Rimmerfors, fru Ekendahl, fröken Wetterström*, herrar Bengtsson i Varberg, Johansson i Södertälje och Gomér.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Strand*, fru *Carlqvist*, herrar *Lars Larsson*, *Wanhainen*, *Lundberg*, fru *Ekendahl*, herrar *Bengtsson* i Varberg och *Johansson* i Södertälje, som ansett,

a) att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar å s. 4 med orden »Med hänsyn» och slutar med orden »motionärernas förslag» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vid föregående års riksdag avslogs motioner med yrkande att förmögenhetsfaktorn helt skulle avskaffas i fråga om rätten till inkomstprövat tilllägg.

Vid bedömning av frågan om det finns anledning att nu höja gränsen för fribeloppet för förmögenhet bör beaktas att de gällande reglerna trädde i kraft så sent som den 1 juli 1964. Utskottet vill dessutom erinra om att då 1964 års vårriksdag antog de aktuella bestämmelserna var förberedelserna för 1965 års allmänna fastighetstaxering omedelbart förestående. Det fanns anledning att antaga att fastighetsvärdena vid denna taxering generellt sett skulle höjas. Riksdagens beslut att höja det av Kungl. Maj:t föreslagna fribeloppet från 20 000 till 30 000 kr. bör ses mot den bakgrunden. På grund härav och då det i övrigt inte föreligger skäl att f. n. räkna upp fribeloppet avstyrker utskottet motionerna.»

b) att utskottet bort hemställa,

»att förevarande motioner, I:179 och II:219, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»